

ברכות נט: ב

תנו רבנן: הוראה חמה בתקופתה לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן, אומר ברוך עושה בראשית. ואימת הוי? - אמר אביי: כל עשרים ושמונה שנים, והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נגהי ארבע [בערב שלוש אור לרבעי].

רש"י מסכת ברכות דף נט עמוד ב

בתקופתה - מקום שהיא חוזרת שם לתחלת היקפה, היא שעת תליית המאורות, ומאז התחילה להקיף ולשמש.

כל עשרים ושמונה שנים - של תקופת ניסן, שבסוף עשרים ושמונה, כשחזור מחזור גדול של חמה להיות תקופה נופלת בשעת תליית המאורות, בשבתאי היא שעה תחלת ליל רביעי.

שיטה	ימים לשנה	"תקופת ניסן" נקודת השוויון (vernal equinox)
שמואל (ערובין נו.)	365.25000	8 אפריל, 2009
ר' אדא (ירו' ע"ז א: ב)	365.24682	28 מרץ, 2009
אסטרונומי	365.24219	20 מרץ, 2009

אנציקלופדיה תלמודית כרך ד, [ברכת החמה] טור תנג

ר' יהודה אומר המברך על החמה הרי זו דרך אחרת, היינו דרך מינות, ופירשו דבריו כשהוא מברך על החמה שלא בזמן תקופתה, שנראה כעובד לחמה.

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן נו

מ"מ על הרמב"ם לא נוכל לתרץ כן דאיהו מייתי בלי פקפוק בפ"י מברכות הלכה י"ח הך דאביי ואיהו פסק כרב אדא בהלכות קדוש החודש [פ"י ה"ו] וסתרי אהדדי, ודברי המ"ב אין להם שחר, מ"ש כיון שחל תחלת ליל ד' מברכים, איך נברך ועפ"י אמת אין כאן שום תקופה ולא הגיעה החמה לראש מזל טלה בתחלת ליל ד' בממשלתו שבתאי ועל מה נברך וצ"ע:

וראיתי בס' שכה"ג שמקדם לא נהגו כלל בברכה זו כן משמע בתשו' משאת בנימין, אולי הוא מטעם הנ"ל, ומ"מ אחרי דנהיגי בה עלמא עפ"י הגאונים הנ"ל וגם הר"ף מייתי להא דאביי בפשיטות ורמב"ם ורא"ש וטור וקבעו הרב"י בש"ע ממנו אין לזוז. ...

שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן יח

כל מנהג יש לו על מה שיסמוך + לכאורה המנהג שהשליח צבור מברך ומוציא את כל השומעים ידי חובה, הוא מנהג נכון, שמיוסד על פי הגמרא בברכות (נ"ג ע"א) שבאופן כזה שאחד מברך ומוציא את הרבים מקיימים ברוב עם הדרך מלך. גם בשו"ת ריב"ם שנייטוד (חלק יורה דעה סימן ל"ח) כתב, שכאשר נתאספו בעירו לברכת החמה בשנת תקמ"ה (1785), הורה הגאון אב"ד מהר"ר צבי הירש יאנב ז"ל, שהשליח צבור לבדו יברך ברכת החמה, וכל העם יצאו בברכתו, ויענו אחריו אמן, והיה טעמו, משום שברכת החמה היא על יסוד סברת מר שמואל, אבל אנו קיימא לו שהעיקר כחשבון התקופה של רב אדא וכו', אלא שמכיון שכבר פשט המנהג בכל תפוצות ישראל לברך ברכת החמה, ומנהג ישראל תורה הוא, אין לבטל המנהג שנוסד על פי פסק הרמב"ם והשלחן ערוך, אך מכל מקום די שהשליח צבור יברך ויפטור את כל הקהל, כי למעט בברכות בכהאי גוונא עדיף. וסיים הגאון המחבר שכן נהג אחריו. ע"ש. וכן כתב בספר שמלת בנימין (דף קל"ב ע"ג). ע"ש. אולם בהיות וכתב המגן אברהם (סימן תרי"ט סק"ג), שעכשיו על פי הרוב אין שליחי הצבור מכוונים להוציא אחרים ידי חובתם, ולכן בליל יום הכפורים כשהשליח צבור מברך שהחינו, כל אחד ואחד מהקהל יברך לעצמו בלחש ברכת שהחינו. ... ויש שנהגו שהשליח צבור מברך בקול רם ואחר כך כל הקהל מברכים ביחד, כמו שנהגנו בספירת העומר, ..., ואף על פי ששם הטעם כדי שלא יטעו הצבור במנין ספירת העומר, גם כאן שהיא ברכה הבאה לעתים רחוקות, ויש עקולי ופשוטי בנוסח הברכה, עדיף שיקדים השליח צבור ואחר כך הקהל. ונהרא נהרא ופשטיה. +

שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן לד

עוד הי נראה לאידך גיסא דברכת החמה ל"ה תלוי במציאות, דמה שאנחנו מברכין ברכת החמה מכ"ח שנה לכ"ח שנה היא אליבא חשבון של שמואל, ולענין חשבון התקופות ועיבור השנים אנו סומכין על חשבון דרב אדא, כמ"ש במשאת בנימין (סי' ק"א) ובחתי"ס שם (סי' נ"ו) ותשו' מהר"ם שיק (או"ח סי' צ"ב) ובשאר גדולי האחרונים מזה, ועכ"ח דהברכה ל"ה משום המציאות אלא כך תקנו חכמים, ...

R. J. D. Blicch, Contemporary Halachic Problems

... Birkat ha-Hammah ... is not responsive but rather evocative in nature.

ראש השנה י:ב

תניא, **רבי אליעזר** אומר: בתשרי נברא העולם, בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, [דף יא.] בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו, בתשרי עתידין ליגאל. **רבי יהושע** אומר: בניסן נברא העולם, בניסן נולדו אבות, בניסן מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל.

מאורע	ר' אליעזר	ר' יהושע	מחלוקת
נברא העולם	תשרי	ניסן	מחלוקת
נולדו ומתו אבות	תשרי	ניסן	מחלוקת
נולד יצחק	ניסן	ניסן	הסכמה
נפקדה שרה רחל וחנה	תשרי	תשרי	הסכמה
יצא יוסף מבית האסורין	תשרי	תשרי	הסכמה
בטלה עבודה במצרים	תשרי	תשרי	הסכמה
נגאלו ממצרים	ניסן	ניסן	הסכמה
עתידין ליגאל	תשרי	ניסן	מחלוקת

אברנאל שמות יב

חכמי ישראל עשו התחלת השנה בהכנס השמש בראש מאזנים בתקופת תשרי ותחלת היום מן הערב הקודם אליו שהוא מתחלת הלילה כחשכה כאורה, והם ישיבו לטעות חכמי האומות שהנה הקדימה אשר לקנין על ההעדר ולפעל על הכח היא קדימה בעצם ומעלה אך איננה קדימה זמנית, רוצה לומר קדימת מציאות והויה כי מבואר הוא שהכח יקדים בזמן לפעל וההעדר לקנין ולהויה ואז הוא הקדימה הראויה להתחלת היום וראשית השנה רוצה לומר הזמנית לא קדימת המעלה כי היום והשנה הם מדות זמניות והזמנים קצובים ולכן יתחייב שיתחיל היום מן הערב שלפניו כבוא השמש והשנה תתחיל מן החורף בהכנס השמש במזל מאזנים כי בזה יתדמו הזמנים האלה לזמן הויות האדם והבעלי חיים והצומחים לפי שיש שם זמן עיבור. ואחר כך זמן הלידה ויצאה לאויר העולם וזמן העיבור ביום ההוא הוא הלילה שלפניו כי אז השמש בבטן הארץ ובתוכה וכן בענין השנה היה העיבור הזמן החשוד שהוא מתקופת תשרי עד ניסן כי אז הוא זמן הזריעה והעולם כלו מעובר בהויותיו וכח הצמחי נכנס בבטן הארץ בתוך השרשים כל אותה הששה חדשים מהחורף עד האביב כעצמים בבטן המלאה כל ימי ההריון אמנם זמן הלידה ביום הוא בזריחת השמש על הארץ כאלו יוצא מבטן האדמה כמו שיוצא העובר מבטן אמו בלידה וכן בשנה הלידה היא מתקופת ניסן שיוצאים הצמחים עד תקופת תשרי ולהיות זמן ההריון קודם בטבע לזמן הלידה ראוי שתהיה התחלת ההריון הוא באמת התחלת ההויה לגמרי ומפני זה עשתה התורה האלהית התחלת היום מן הערב כמו שאמר במעשה בראשית ויהי ערב ויהי בקר יום אחד וכתוב (ויקרא כ"ג) מערב עד ערב תשבתו שבתכם ודברי רבי יוחנן וריש לקיש בפ"ק דר"ה ועשתה התחלת השנה בתקופת תשרי להיות הזמן ההוא התחלת הריון העולם וזריעת ההויות ולכן נאמר וחג האסיף בצאת השנה לפי שאז תצא שנה אחת ותכנס שנה אחרת. ולזה תקנו לומר אז היום הרת עולם. הנה התבאר מכל זה שכפי הסידור הטבעי התחלת השנה וראשיתה בערך העולם והויותיו ועניניו בכלל הוא בחדש תשרי בהכנס השמש בראש מאזנים ...

תוספות מסכת ראש השנה דף כז עמוד א

אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן ...

תהלים קד - (יט) עֲשֵׂה יְרַח לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יִדַע מְבוֹאוֹ :

מצודת דוד תהלים פרק קד פסוק יט

(יט) למועדים - למנות ע"י מועדי ה' לפי עת חדושה: ידע מבוואו - יודע הוא דרך בואו ולא שנה סדר מהלכו ולא כן הירח כי פעמים בא בארוכה פעמים בקצרה, כן ארז"ל:

קהלת א - (ט) מַה שֶׁהָיָה הוּא שֶׁיְהִיָּה וּמַה שֶׁנֶּעְשָׂה הוּא שֶׁיִּעָשֶׂה וְאֵין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ :

אבן עזרא שמות יב:

והנה אין ללבנה שנה כלל כאשר אין לשמש חדש כלל, כי לא יתחדש בשמש דבר, רק דבר החדוש הוא לאור הלבנה, ובעבור זה נקרא חדש גם ירח, בעבור חדוש אור הלבנה, ...

סנהדרין צז - צח.

כתנאי, **רבי אליעזר** אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר ליה **רבי יהושע**: אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב. ... ושתק רבי אליעזר.

...

כתיב (ישעיהו ס: כב) "אני יי בעתה אחישנה" - זכו: "אחישנה", לא זכו: "בעתה".